

bet sensum, ut nec motus primi concupiscentiae patiamur, sed illum : *Post concupiscentias tuas ne eas*, ut Augustinus saepe exponit, et in aliis locis tractatur.

17. Ex his ergo concluditur primum antecedens in hoc discursu assumptum, per quod secundum erroneum principium hæreticorum reprobatur, nam contrarium dogma, scilicet, justos in lege gratiæ præceptis obligari, ex dictis convincitur, illudque definit Concilium Tridentinum, sess. 6, eodem cap. 41, et can. 19, 20 et 21. Et posset eodem modo testimoniis Scripturæ, Patrum, et ratione convinci; quia tamen id egi in tomo de Legib., lib. 1, cap. 48 et 49, ubi et fundamentis hæreticorum satisfeci, hoc loco repetendum non censui. Solum superest advertendum eosdem hæreticos Novatores fortasse, vel ipso naturæ lumine, vel allegatis Scripturæ testimoniis convictos, vel certe quod eos puderet tam impium dogma Deo tribuere, quod miserit Christum ut peccandi licentiam hominibus tribueret, resipuisse aliquo modo, et tandem fassos esse opera et observationem mandatorum esse necessaria ad salutem, non tamen propter gratiam vel gloriam obtainendam, sed ut fructus fidei quibus gratos se ostendant. Ita referunt Stapletonius, l. 8 de Justificat., cap. 2; et Valent., tom. 2, disp. 7, quæst. 6, punct. 4, et late impugnant, quia nec consequenter loqui possunt, nec vere. Primum facile patet, quia si opera necessaria sunt, quocumque tandem titulo necessaria sint, debet in illo titulo intervenire obligatio præcepti, quia sine illo non potest intelligi necessitas illa quæ moralis est; at observatio præceptorum necessaria est ad salutem, ut evidenter probant testimonia adducta, et illud 1 Cor. 9 : *Castigo corpus meum, et in servitutem redigo, ne forte cum aliis prædicaverim, ipse reprobus efficiar*; et illud Matth. 7 : *Non omnis qui dicit mihi : Domine, Domine, intrabit in regnum cœlorum, sed qui facit voluntatem Patris mei*, cum similibus. Denique quacumque ratione opera sint necessaria ad gratiam vel gloriam, verissime dicitur quod si non fiant, nec gratia, nec gloria obtinebitur; ergo non possunt non esse necessaria, ut conducentia aliquo modo ad gratiam conservandam, saltem ut conditio sine qua non. Unde facile ostenditur altera pars, scilicet, falsum esse opera non esse necessaria ut conducentia ad gratiam et gloriam, nam de prima gratia jam ostensum est in lib. 8 esse ad illam necessaria opera ut causæ et dispositiones il-

lius; et de secunda gratia et gloria infra ostendemus esse necessaria per modum meriti, atque ita dici possunt necessaria, ut dispositiones sine quibus aliquando non conservabitur gratia. Unde est illud 2 Petri 1 : *Sicutate ut per bona opera certam vestram vocacionem et electionem faciat*.
 18. *Ultimum fundamentum evertitur*. — Ultimo argumentari possumus ex destructione ultimi fundamenti; nam differentia illa inter novum et vetus Testamentum falsissima est. Nam, sicut in veteri Testamento promissiones fiebant sub conditione operum, ita et in novo. Imo, si promissiones veteris Testamenti considerentur, ut erant de bonis temporalibus ac caducis sub conditione observandi carnalem legem, illæ erant figuræ promissionum spiritualium honorum, quæ in lege gratiæ fiunt sub conditione servandi spiritualem legem; imo etiam in ipsa lege veteri sub illius littera continebant easdem æternas promissiones, sub conditione spiritualiter et per fidem ac gratiam eamdem veterem legem observandi, ut late declaravi lib. 9 de Legib., cap. 6, a num. 17, et in lib. 10, cap. 5, ostendi, in lege nova multa bona spiritualia sub conditione operum promitti. Specialiter vero de statu seu conservatione gratiæ et charitatis, id ostenditur manifeste ex verbis Christi, Joan. 14 : *Si quis diligit me, sermonem meum servabit, et Pater meus, etc.*; et cap. 15 : *Si præcepta mea servaveritis, manebitis in dilectione mea*; et Luc. 13 : *Si poenitentiam non egeritis, peribitis*; et Pauli, Roman. 8 : *Si tamen compatimur, ut et conglorificemur*. Imo ad Hebr. 6, idem Paulus exemplo præcedentium justorum fideles ad observationem mandatorum excitat : *Ut non segnes efficacemini (inquit), verum imitatores eorum qui fide et patientia hæreditabunt promissiones*. Quod autem præcipue de spirituali promissione loquatur, patet ex capit. 10, ubi ait : *Patientia vobis necessaria est, ut voluntatem Dei facientes, reportetis promissiones*, quod toto cap. 11 prosequitur. Denique omnes promissiones gloriae, quæ, in novo Testamento, non fidei sed operibus fiunt, illam conditionem virtualliter includunt, ut Matth. 5 : *Beati qui esurient justitiam, etc.; Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt*. Est ergo manifestum etiam in lege nova promissiones gloriae, et consequenter gratiæ, seu consecrationis ejus, fieri sub conditione implendi voluntatem Dei, quæ per bona opera impletur, ac subinde ad gratiæ conservationem bona opera esse necessaria,

CAPUT II.

QUID SIT AD GRATIÆ CONSERVATIONEM EX PARTE
DEI NECESSARIUM?

1. *Gratia quoad conservationem pendet physice a solo Deo*. — Supposita distinctione supra data de dupli dependentia physica et morali, de priori certum imprimis est gratiam habitualem pendere in conservari physice a Deo, et ab actuali influxu ejus. Hanc enim dependentiam habet eo ipso quod forma creata est, ut ex generali doctrina primæ partis, ac Metaphysicæ, et ex dictis supra de auxiliis manifestum est. Deinde est certum gratiam habitualem a solo Deo hujusmodi dependentiam habere, quia, sicut solus ipse illam infundit, seu producit, ita etiam solus illam conservat, ut ex dictis in lib. 8 planum est, et ex principiis Metaphysicæ sequitur consequenter, quia effectus, pendens in fieri a sola excellentiori causa, non potest ab inferioribus in esse seu conservari per se pendere. Denique supponimus Deum ex parte sua nemini, habenti gratiam habitualem, ejus physicam conservationem denegare, si ipsem illam a se non abjiciat; tum quia etiam generaliter Deus, ex parte sua, quod semel fecit semper conservat, nisi alia causæ corruptionis intercedant; tum etiam quia specialiter dona Dei, præsentim gratiæ, sunt sine poenitentia. Unde etiam in hoc verum est quod Deus neminem deserit, nisi prius ab ipso deseratur.

2. *In suo esse nullam aliam habet physicam dependentiam*. — His ergo positis, quoad physicam dependentiam certum est nullo influxu physico ac per se attingente gratiam ipsam uti Deum ad ejusdem gratiæ conservationem, quia nec necessarius est, nec ulla probabilis causa vel ratio illius cogitari potest, ac proinde non habere gratiam aliam physicam et per se dependentiam in suo esse; superest vero inquirendum de morali. Nam quia gratia in sua conservatione moraliter pendet a bonis operibus hominis justi, et haec ipsa opera a Dei influxu pendent, ideo ratione talium operum dici etiam potest gratia pendere a Deo moraliter in suo esse seu conservari. Sed in hoc etiam advertendum est opera ipsa bona, sine quibus gratia non conservatur, et physice et moraliter pendere a Deo, ut in lib. 3 tractando de auxiliis declaratum est. Nam imprimis talia opera pendent a Deo et

per se, et physice, et immediate, tanquam a prima causa concurrente cum secunda ad omnem ejus operationem; et per accidens, ac mediate, quatenus dat et conservat virtutem physice elicientem seu operantem tales actiones. Nam illa efficientia Dei fit per se et immediate respectu facultatis quam præbet, seu habitus quem infundit; respectu operis est mediata et suo modo per accidens, multoque magis remota est respectu conservationis, et ideo respectu illius dici potest moralis, nam illa causa, quæ physice est per accidens, moraliter est per se, præsertim quando id, quod immediate producit, solum moraliter concurredit ad remotum effectum, ut ad gratiam conservandam opera concurrunt, ut visum est. Neque de hoc modo concurrendi Dei ad gratiæ conservationem, sive respectu illius dicatur moralis, sive physicus remotus, aliquid in præsenti addendum occurrit his quæ de auxiliis gratiæ in superioribus disputata sunt. Solum adnotabo hoc modo pendere gratiam a Deo, non solum ut supernaturaliter influente, sed etiam ut concurrente cum homine generali concursu seu influxu, etiam ordinis naturalis, quia gratia non solum pendet in sua conservatione ab actibus supernaturalibus et per se infusis, sed etiam a multis actibus quibus naturalia præcepta servantur, et contraria peccata vitantur; nam hoc etiam necessarium est ut gratiæ conservetur.

3. *Jam arguitur pro parte negante*. — *Prima ratio*. — Deinde, quia ipsa opera bona, quibus gratia moraliter conservatur, ab speciali Dei auxilio moraliter pendent, inde speciale dubium oritur an homo justus, ultra concursum et auxilia generaliter debita, et connaturalia ipsi gratiæ, indigat speciali Dei auxilio ad gratiam conservandam. Quam quæstionem attigimus supra, lib. 2, capit. ult., et illam breviter expedivimus, plenior autem illius discussionem in hunc locum, tanquam magis proprium, remisimus. Videatur ergo habitualis gratia per se spectata esse sufficiens principium suæ conservationis, quia, cum sit de se perpetua, et excellens divinæ naturæ participatio, dat vires ad omnes actus virtutum omnium perficiendos; ergo cum solo generali concursu et communi prævidentia ordinis gratiæ est sufficiens principium omnium operum, quæ ad suam conservationem sibi necessaria sunt. Et confirmatur, quia hoc nullo modo accedit ad errorem Pelagii; ille enim asserebat hominem lapsum non indigere sanitatem gratiæ ut sine

peccato vivat; ratio autem facta solum suadet hominem jam sanatum per gratiam non indigere alia speciali gratia, quæ in illa non contineatur; quod videtur potius conforme definitionibus contra Pelagium; nam in Concilio Milevitano, capit. 3, definitur gratiam, qua justificamur per Christum, non solum ad remissionem peccatorum, sed etiam in adjutorium ne committantur, valere; confort autem hoc adjutorium sanando naturam, quæ infirma erat, et consequenter dando potestatem constanter bene operandi, quia opposita impotentia solum ex infirmitate naturæ oriebatur; ergo ablata infirmitate per gratiam sanantem, aufertur illa impotentia, non per naturam, sed per gratiam; hoc ergo modo non natura, sed gratia, ejusque efficacia commendatur, ac subinde non est cur de hac veritate dubitetur.

4. *Secunda ratio.* — Secundo, principaliter argumentor, quia homo justus potest sine auxilio speciali per vim tantum habitualis gratiæ cum generali auxilio omnia et singula precepta, etiam supernaturalia, servare; ergo per eamdem potest in gratia diu perseverare. Antecedens supponitur ex dictis in lib. 3, c. 8 et 9. Consequentia vero probatur imprimis vulgari argumento, quod a singulis divisim sumptis, et non simul sed successive occurrentibus, fieri solet; et in actibus sufficientibus ad vitanda peccata mortalia, et in homine justificato videtur magnam vim habere, quia hæc peccata non committuntur sine sufficienti advertentia et libertate voluntatis, quæ per fidem vivam multum conformatur et juvatur, et ideo Petrus monet fideles ut resistant fortes in fide, et Paulus, ut assumant scutum fidei; ergo, si justus velit vigilare per fidem, poterit, sicut singula, ita etiam omnia precepta servare, ac tentationes per virtutem gratiæ vincere sine alio specialiori auxilio. Secundo, probatur eadem consequentia, quia, si non posset, maxime propter fomitem; at hoc non obstat, tum quia efficacior est propensio et virtus gratiæ quam fomitis; tum etiam quia potentior est gratia Christi quam justitia originalis, juxta verbum Christi: *Ego reni ut vitam habeant, et abundantius habeant.* Ergo si justitia originalis tollebat fomitem, multo magis poterit gratia Christi superare fomitem, licet illum non tollat. Tandem suadetur illatio, quia alias non omnes justi de facto possent totam legem servare, omniaque peccata collective vitare, quod dici non potest, ut infra videbimus. Sequen-

la patet, quia non omnes justi recipiunt auxilia extraordinaria et specialia, sed ea tantum quæ statui gratiæ debentur; ergo si gratia habitualis cum his solis auxiliis non est potens ad totam collectionem, non omnes justi dictam potestatem habent.

5. *Resolvritur pars affirmativa.* — Nihilominus contraria sententia omnino vera est; prius vero quam illam proponamus et confirmemus, duos terminos explicare necesse est. Primum est perseverantia nomen; nam conservatio gratiæ, de qua loquimur, cum perseverantia coincidit, ut videbimus. Præmittit autem D. Thomas, dicta quæst. 109, art. 10, distinctionem perseverantiae, quam tripliciter accipi dicit: primo, pro habitu quo resistit homo tristitia quæ in bene operando occurrit; secundo, pro habitu eliciente propositum bene operandi usque ad finem; tertio, pro continua et successiva operatione boni. Ex his autem tribus significationibus hæc sola tertia ad præsens spectat; nam de perseverantia, duobus primis modis accepta, difficultas est an sit habitus aliquis ab aliis virtutibus distinctus, vel sit tantum generalis conditio, vel munus cuiuscumque virtutis in statu inchoationis, vel perfectionis constitutæ, de quo tractatur 2.2, quæst. 137, et in 3, d. 36; utecumque tamen sit, cum perseverantia utroque illo modo solum sit habitus, eo modo quo in supernaturali ordine esse potuerit, ad gratiam habitualem pertinebit, et consequenter ante conservationem diurnam gratiæ præexistet; sola ergo perseverantia, quæ in duratione seu permanentia consistit, præsenti inservit instituto. In hac vero possunt tres gradus distingui ex Augustino, libr. de Dono persever., cap. 1. Unus gradus est illius perseverantiae quam temporalem vocare possumus, quia usque ad finem vitæ non pervenit; est autem de illius ratione, ut diurno tempore et moraliter considerabili perseveret. Nemo enim dicetur simpliciter perseverasse, vel ad tempus, si tantum brevissimo tempore gratiam habuit, et statim illam amisisit, quia illa gratia non est stabilis, sed quasi transitoria, nec duratio illa est moralis, sed physice quasi necessaria. At vero, quando aliquis diu gratiam conservat in adulta ætate, dicitur aliquo modo moraliter perseverasse, non tamen simpliciter, sed secundum quid, si postea gratiam amissit. Perseverantia vero quæ usque ad intrinsecum mortis terminum pervenit, dicitur, teste Augustino, perseverantia simpliciter, et finalis, et perfecta,

quia illa est quæ coronat, juxta Christi verbum: *Qui perseveraverit usque in finem, hic salrus erit.* Hæc autem dupliciter continet: uno modo, ut et in hac vita præcedat diurna perseverantia, et perveniat usque ad mortem, et fiat æterna, et hæc est perfectissima, et (ut ita dicam) perseverantia Antonomastice; alio vero modo contingit ut duratio in gratia pro tempore hujus vitæ brevissima sit, tamen in eo brevi tempore perveniat usque ad mortem, et finalis fiat, ut contingit in pueri vel in peccatore qui in articulo mortis baptizatur vel absolvitur, et statim moritur. Et hæc quidem respectu temporis hujus vitæ valde imperfecta, et vix mereri perseverantiae nomen videtur, tamen respectu aeternitatis perfectissima est, et ideo absolute vocari solet perseverantia finalis. Hic ergo præcipue agimus de perseverantia ex ultraque parte perfecta; extendi vero quæstionem debet ad primam perseverantiam temporalem; quid vero de ultima, seu tertia perseverantia dicendum sit, explicabimus melius in sequentibus.

6. *Speciale auxilium explicatur, et dupliciter accipitur.* — Secundus terminus explicandus, est *auxilium speciale*; potest enim duabus modis accipi. Primo, ut distinguitur ab auxilio generali naturalis concursus, et comprehendit quodlibet auxilium gratiæ, et non debitum naturæ, et in hoc sensu manifestum est tale auxilium necessarium esse ad conservationem gratiæ, etiam brevissimam, vel quia ipsa gratia conservari non potest sine supernaturali influxu Dei, vel quia homo iustus operari non potest sine concursu et excitatione Dei ejusdem ordinis, et ideo, quatenus per suam operationem conservare illam debet, hujusmodi saltem auxilio speciali indiget. Et sic dixit Augustinus, libr. de Natur. et grat. cap. 26: *Sicut oculus corporis, etiam plenissime sanus, nisi candore lucis adjutus, non potest cernere, ita homo perfectissime justificatus, nisi æterna luce justitiae divinitus adiuvetur, recte non potest vivere.* Secundo modo accipitur auxilium speciale intra ipsum ordinem gratiæ, et comparatione facta ad commune auxilium quasi intrinsece debitum ipsi gratiæ in illo ordine, et in hoc etiam sensu in præsenti loquimur.

7. *Assertio.* — *Probatur primo ex sacrae Paginæ testimoniis.* — Dicimus ergo: ad conservandam justitiam diu, et præsertim usque ad finem vitæ, id est, ut homo possit, postquam est justus, non cadere a justitia, neces-

sarium illi est speciale auxilium divinum. Ita docet D. Thomas, quæst. 109, art. 9 et 10, ubi peculiarem Dei protectionem requirit, cuius rationem infra videbimus. Probatur ergo prius ex Scriptura, Ps. 126: *Nisi Dominus ædificaverit domum, frustra vigilat qui custodiet eam,* quæ verba de spirituali gratiæ ædificio et custodia multi Patres intelligent, Hilarius ibi late, et optime Cyrillus Alexandrinus, 11 in Joan., cap. 21; Ambrosius, lib. de Paradiso, cap. 4, et melius lib. 2 in Luc., parvum a principio; item Augustinus, in enarrat. ejusdem Psalmi, et serm. 29 de Verb. Domini, c. 7, et expendunt non esse minus necessarium auxilium protectionis Dei ad custodiendam gratiam, quam ad comparandam illam. Unde Paulus, 4 ad Cor. 1, inquit: *Qui et confirmabit vos usque in finem sine crimine.* Est ergo hoc proprium opus Dei. Et ideo, ad Philip. 1, dicit: *Confidimus hoc ipsum, quia qui cœpit in vobis opus bonum, ipse perficiet usque in diem Christi Jesu;* et 1 Petri 5: *Deus omnis gratiæ ipse perficiet, confirmabit, solidabitque.* Quæ verba omnia perseverantiam significant, et similia sunt frequentia in Scriptura. Quæ plurimum juvantur illis testimoniis, in quibus docemur necessarium esse iustitiae orationem, ut possint in justitia perseverare; nam ideo Dominus in Oratione Dominicana hanc petitionem inter alias posuit: *Et ne nos inducas in temptationem, ut exposuit Cyprianus in expositione Orationis Dominicæ, et expendit Augustinus, lib. de Dono persever., in principio.* Neque solum verbo, sed etiam exemplo hoc docuit Christus, Joan. 17, orans pro suis discipulis jam justificatis, et simul pro omnibus: *Pater serva eos, ut Cyrius et Chrysostomus animadvertiscant.* Est autem frequens argumentandi modus in Conciliis et Patribus, ex necessitate orationis colligere necessitatem specialis auxilii et gratiæ, de quo multa in superioribus dicta sunt.

8. *Secundo, ex auctoritate Conciliorum.* — Secundo, traditur hæc veritas in Concilio Arausicanio, nam in can. 9 sic dicitur: *Divini est muneris cum et recte cogitamus, et pedes nostros ab injustitia et falsitate tenemus;* et in can. 10: *Adjutorium Dei etiam renatis et sanctis semper est implorandum, ut ad finem bonum pervenire, vel in bono possint opere perdurare.* In qua disjunctione expendo non solum ad perseverandum usque in finem, sed ad permanendum diu in bono esse hoc auxilium necessarium. Item cap. 19: *Natura*

humana, etiamsi in illa integritate, in qua est condita, permaneret, nullo modo seipsam, creatore non adjurante, servaret. Unde cum sine gratia Dei salutem non possit custodire quam accepit, quomodo sine gratia Dei poterit reparare quod perdidit? Et cap. 23: Hoc secundum fidem catholicam credimus quod, accepta per baptismum gratia, omnes baptizati, Christo auxiliante et cooperante, quæ ad salutem pertinent, possint et debeant, si fideliter laborare voluerint, adimplere; et infra dicit divini esse munera quod post baptismum cum ipsius adjutorio, ea que sibi sunt placita implere possimus. Eamdem doctrinam tradit Concilium Tridentinum, sess. 6, c. 11, ubi, de justificatis loquens, dicit posse cum divino auxilio servare mandata. Et, c. 13, ad perseverandum, speciale donum Spiritus Sancti requirit, et sine Dei gratia negat posse justos victoriam reportare. Idemque de perseverantia definit, can. 22. Unde loquendo de perseverantia includendo in ea terminum vitæ, non videtur dubium quin assertio posita sit expresse definita. At vero, si assertio intelligatur de diuturna conservazione gratiæ, non includendo perseverantiam usque ad finem, licet sit de fide non fieri sine auxiliis gratiæ, attamen quod illa auxilia debeant esse specialiora et majora quam gratiæ habituali debeantur, seu quasi connaturalia sint, non est tam clare definitum, licet sit satis certum, et prædictis definitionibus satis consentaneum.

*9. Tertio ex Pontificum, Patrumque testimonio. — Tertio, accedunt Pontificum et Patrum testimonia. Nam Cœlestinus Papa, in sua epistola ad Gallos, cap. 6: *Neminem, etiam baptismatis gratia renovatum, ait idoneum esse ad superandas diaboli insidias, et erincendas carnis concupiscentias, nisi per quotidianum adjutorium Dei perseverantia bonæ conversationis acceperit.* Ubi non de perseverantia tantum usque ad mortem, sed etiam in conversione vitae loquitur, et allegat Innocent., epist. 25. Eidemque sententiæ consentit Augustinus, ex cuius doctrina fere omnes citatæ sententiæ desumptæ sunt, ut videre licet in sentent. 22 apud Prosperum, quæ canonem 9 Arausicanum continent; et epist. 106, unde cap. 19 sumpsit idem Concilium. Item ex lib. de Grat. et lib. arb., cap. 6, ubi ait necessarium esse homini, etiamsi fuerit justificatus ex fide, ut ambulet cum illo gratia, et incumbat super ipsam ne cadat, quod optimis Scripturae testimoniosis confirmat. Similiter Augustinus, lib. de Corrept. et grat.,*

cap. 6; docet etiam Hieronymus, Dialog. 3 contra Pelag.; Prosper, lib. 1 de Vocat. gent., cap. 24, alias 9, et in id. Ps. 418: *Cogitari vias meas.* Itemque Cyrus loco citato; Gregorius, 25 Moral., cap. 28, et alia statim referam.

*10. Quarto suadetur ratione. — Quarto, probatur ratione, quæ fundari etiam potest in illo Pauli, 2 Corint. 4: *Habemus thesaurum in rassis fictilibus, ut sublimitus sit virtutis Dei,* et clarus ex illo ad Roman. 7: *Sentio aliam legem in membris meis;* et statim: *Quis me liberabit a corpore mortis hujus? gratia Dei per Jesum Christum.* Nam Paulus etiam de homine justificato loquitur. Unde, licet gratia ex se sit magnæ virtutis, et potens ad vincendum omne peccatum, tamen in nobis propter fomitem, et corruptionem corporis, et alias occasionses et tentationes quibus subjecti sumus, habet statum quemdam valde infirmum et corruptibilem, et ideo non sufficit sola intrinseca virtus ejus, nisi Deus hominem specialiter dirigat et custodiat. Et hac ratione utitur D. Thomas, dicto art. 9, eamque expendit Hieronymus tractans dictum locum Pauli in epist. ad Ctesiphontem. Eamdemque confirmat Augustinus, in illa differentia quam lib. de Corrept. et grat., cap. 11 et 12, constituit inter Adamum et nos; nam ille, quia cum gratia recepit integratatem naturæ, poterat per solam habitualem gratiam cum ordinario concursu perseverare; in nobis autem licet gratia sanet naturam, relinquat fomitem, ratione cuius ipsam gratia indiget speciali protectione. Atque ad hoc etiam confirmandum valent quæ supra diximus de necessitate gratiæ ad conservandam legem naturalem, præsertim collective, et ad vincendas graves tentationes; nam illa revera æque probant de homine justificato; quia habitus gratiæ, nisi a Deo excitentur et dirigantur, parum auxilii conferunt ad vincendas difficultates, præsertim contra legem naturalem. Denique ratio facta de necessitate orationis hoc etiam persuadet; nam hoc est quod frequenter orat David: *Dirige gressus meos in semitis tuis, ut non moveantur vestigia mea,* quod sæpe repetit Ps. 418, et in aliis multis; oratio autem est indicium necessitatis, ut dixi, et Augustinus sæpe docet, et magis in sequenti capite declarabitur.*

11. Ad primam rationem partis contrariae. — Ad confirmationem. — Ad primam ergo rationem in contrarium in principio positam, admittimus, quod verissimum est, gratiam jus-

tificantem non solum auferre peccatum, sed etiam adjuvare hominem justum ad cavenda peccata, et consequenter ad sui ipsius conservationem; nihilominus vero dicimus hoc juvamen, prout est a sola gratia habituali cum concursu sibi debito, licet de se sit sufficiens, quantum est ex parte ipsius gratiæ, ad perseverantiam seu diuturnam ejusdem gratia conservationem, nihilominus ex parte subjecti in homine lapsu non sufficere, nisi ipsam gratia amplius juvetur per specialem Dei protectionem. Dixi autem, quantum est ex parte gratiæ habitualis, etc., quia si per gratiam justificationis intelligamus omnia auxilia quæ homini justificato tribuuntur, sic gratia justificationis potens est ad conservationem gratiæ habitualis, ut notavit Vega, lib. 12 in Trident., cap. 22, et capite sequenti dicemus. Ad confirmationem autem quæ in priori sensu de gratia habituali procedit, quatenus sanat animam et infirmitatem naturæ, dicendum est sanare naturæ infirmitatem quasi substantialem, excludendo culpam quæ est maxima ægritudo vel potius mors animæ, et consequenter etiam sanare illam quoad restitutionem virium internarum ad actus gratiæ et supernaturales efficiendos, restituendo virtutes omnes infusas quæ per peccatum amissæ fuerant, non tamen sanare animam quoad debilitatem, quæ ex parte fomitis est in persona ad utendum strenue et constanter illis supernaturalibus viribus, et ex hac parte necessarium esse speciale auxilium ad conservandam ipsam gratiam per constantem et suo modo continuam boni necessarii operationem. Et in hoc est magna differentia inter gratiam et originalem justitiam, nam gratia in hoc statu non tollit fomitem quem justitia originalis auferebat. Eo vel maxime quod justitia originalis includebat, vel supponebat gratiam ejusdem virtutis et excellentiæ, secundum speciem, cum gratia quæ nunc justis datur, et addebat speciale donum integrans naturam, quod nunc non datur, et ideo mirum non est quod nunc majus auxilium sit necessarium ad perseverandi potestatem. Neque refert quod nunc fortasse major gratia habitualis detur justis quam daretur in statu innocentiae; nam præterquam quod id incertum est, vel falsum, vel saltem quod utrumque possit in diversis personis, et in distinctis justificationibus contingere, illo dato, excessus ille solum esse potest in intensione habituum gratiæ, quæ nunquam tollet fomitem in hac vita, sicut justitia

originalis auferebat, et ideo ad sui conservationem in homine lapsu semper specialiori auxilio indiget.

12. Ad secundam rationem. — Pet. Lorca, disp. 13 de grat., memb. 2 solut. — Rejicitur. — Circa secundum argumentum quidam negant antecedens, putant enim hominem justum non solum ad omnia opera supernaturalia collective, sed etiam ad singula efficienda indigere speciali auxilio, ita ut sine illo nullum actum supernaturalē efficere possit. Ita contendit quidam modernus scriptor, qui solum Bellarminum in suam sententiam citat, lib. 6 de Lib. arbitr. c. ult. Existimat vero efficaciter ex Patribus probari, et esse D. Thomæ sententiam in 1. 2, quest. 109, art. 9, licet fatetur et esse contra graviores Theologos, et non posse satis probabili ratione fundari. Hæc vero sententia, intellecta de proprio auxilio speciali in ordine gratiæ, ut vocem supra explicuimus, falsa sine dubio est. Vel igitur loquimur de auxilio speciali, ut distinguitur a naturali concursu generali, et de omni auxilio supernaturali dicitur, etiamsi sit debitum, seu connaturale gratiæ. Sic quidem verum est ad singulos actus supernaturales esse auxilium speciale necessarium, nos autem in argomento non ita loquimur, sed in sensu quem explicuimus. Quod si dictus auctor in illo sensu locutus est, falso dicit illam esse contra graves Theologos, vel non posse efficaci ratione probari, vel etiam contrariam non esse hæreticam, quia sine dubio negare necessitatem actualis auxilii Dei ad opera supernaturalia, etiam respectu hominis justi, seu gratiæ supernaturalis, omnino falsum, seu contraria fidem est, ut patet ex dictis supra, l. 3. Unde non est dubium quin loquatur de auxilio speciali in rigore, id est, quod non solum gratiæ auxilium et supernaturale sit, sed etiam in illo ordine speciale, seu majus quam ordinarie et ex vi habitus gratiæ debeatur. Et ita falsa est sententia, quia imprimis nulla ratione fulcitur, ut idem Theologus fatetur. Nam, si homo lapsus, per facultatem naturalem liberi arbitrii cum generali concursu naturæ, potest aliquid boni moralis facere sine auxilio gratiæ, ut idem fatetur, et lib. 1 late ostendimus, cur idem homo, informatus gratiæ, et facultatibus ejus, non poterit cum generali auxilio gratiæ aliquid boni supernaturalis facere sine majori aliquo ejusdem ordinis auxilio? Nam est eadem proportio quoad intrinsecas vires et difficultatem quæ ex fomite nascitur; sicut in operibus naturalibus

non semper et in singulis occurrit, ita neque in supernaturalibus. Quam rationem eludere conatur fingendo majora esse impedimenta in operibus supernaturalibus, et dæmonem illa magis insectari, quod et gratis dictum est, et non satisfacit, quia illa eadem accidentaria difficultas, qualiscumque illa sit, in supernaturalibus actibus non semper et in singulis actibus et momentis occurrit.

13. *Opinio præfata Patribus adversatur.* — Deinde illa sententia nullum habet fundamentum in Patribus, nam cum ad singulas actiones supernaturales auxilia gratiæ requirantur, generatim loquuntur de auxiliis gratiæ, sive in illo ordine communia sint, sive specialia. Et e converso, cum loquuntur de speciali protectione justorum, dicunt esse necessarium ad conservandam sanctitatem, et ad non cadendum, non vero ad singulos actus. Neque etiam in D. Thoma habet illa sententia fundamentum, nam in illo artic. 9, quest. 109, duo quæsivit D. Thomas in illo argumento, scilicet, an homo justificatus possit *operari bonum et vitare malum* absque auxilio gratiæ, et ad utrumque docet esse auxilium gratiæ necessarium. Quia vero illud prius, scilicet, *operari bonum*, non solum fit collectione operum, sed etiam per singula opera, ideo generalem rationem adducit ad eam partem probandum, quia nulla res creata potest in actum prodire, nisi cum proportionato auxilio Dei, et ideo non potest justus per habitus gratiæ aliquid proportionatum illis sine auxilio gratiæ facere. Quæ ratio probat de auxilio gratiæ generali, non de speciali. Vitare autem peccatum absolute sumptum non fit uno tantum vel alio opere, sed continuatione operum bonorum, et ideo, ad probandum non posse hoc fieri ab homine justificato sine speciali Dei auxilio et protectione, rationem speciale adducit, sumptam ex difficultate quæ ex fomite et corruptione naturæ oritur, quam nos jam explicimus, et probat quidem optime de perseverantia, non tamen de singulis actibus. Et ita intellexerunt D. Thomam Cajetanus ibi, Medina et Valent. Estque communissima sententia, ut ex supra tractatis, lib. 3, cap. 8 et 9, manifestum est. Nec Bellarminus recte in contrarium allegatur. Quia potius in illa assertione 13 hanc sententiam docet expresse, ut in dicto cap. 8 allegavi, solumque addit postea in aliquibus occasionibus et gravioribus operibus supernaturalibus esse necessarium speciale auxilium, etiam homini justificato, ad aliqua de-

terminata opera, quod verissimum est, sed inde non licet inferre esse tale auxilium necessarium ad omnia et singula opera. Addit etiam Bellarminus esse necessarium gratiam adjuvantem ad operandum; at hæc gratia generalis etiam in ordine suo esse potest.

14. *Responsio alia rejicitur.* — Posset aliter argumento responderi juxta doctrinam Bellarmini proxime tactam, distinguendo antecedens: potest justus simpliciter et in universum quemlibet actum supernaturalem in quacumque determinata occasione facere sine auxilio speciali, vel potest ut plurimum vel frequenter. In priori sensu, falsum est, et sic cessat argumentum rejiciendo antecedens. In posteriori autem sensu, est verum, sed insufficiens ad inferendum consequens, quia ad perseverandum oportet absolute et in omni eventu necessario bene operari, non obstante quacumque difficultate. Verumtamen neque ista responsio omnino satisfacit, tum quia non est necesse ut illi particulares casus, in quibus ad determinatos actus est necessarium auxilium speciale, omnibus justis perseverantibus tempore diurno occurrant, et tamen, etiamsi illi non occurrant, semper est necessarium auxilium speciale ad perseverandum; tum quia in quolibet etiam actu determinato urgeri potest eadem difficultas, quia in tempore, pro quo est necessarius et fieri potest talis actus, distingui potest totum tempus collective a singulis partibus vel momentis ejus; et in singulis momentis divisim sumptis potest fieri sine auxilio speciali, licet non possit prototempore collective in eo perseverari, ut lib. 1, cap. 26, late diximus.

15. *Solutio argumenti.* — Ad argumentum ergo, dato antecedente, neganda est consequentia. Ratio autem hujus negationis, seu responsio ad probationem illationis non eodem modo ab omnibus datur. Aliqui enim necessitatem auxiliis specialis ad perseverandum constituant in sola necessitate auxiliis congrui ad operandum cum effectu. Sic enim ad perseverandum necessariae sunt tales Dei vocationes ad singula opera præceptorum, vel ad singula peccata mortalia vitanda, ut omnes sint congruae, vel opportunis temporibus date, et quia hæc est specialissima gratia, ideo dicunt esse necessarium auxilium speciale ad perseverandum. Unde inferunt, cum dicitur homo justus sine tali auxilio speciali non posse perseverare, illam impotentiam intelligendam esse compositam, non divisam, id est, solum esse in præscientia Dei qui præ-

vidit talem justum cum aliis vocationibus non fuisse perseveraturum, qua scientia supposita, impossibile est illum præservare sine talibus vocationibus, licet absolute posset persevere cum aliis quæ non essent congruae.

16. *Rejicitur primo quorundam solutionis explicatio.* — Secundo. — Tertio. — Quarto. — Hæc vero sententia nobis probari non potest, primo, quia illa necessitas auxiliis congrui, et illa impossibilitas composita non oritur ex corruptione naturæ, ut D. Thomas et Patres volunt, sed ex præscientia quæ in natura etiam integra et in Angelica locum habet, ut per se notum est. Secundo, quia auxilium speciale illo modo explicatum non est necessarium ad posse perseverare, sed ad perseverandum cum effectu, ut infra explicatur sumus, et consequenter sequitur, absolute loquendo et simpliciter posse justum perseverare sine auxilio speciali, licet sine illo perseveraturus non sit, vel (quod perinde est) sine auxilio speciali habere justum auxilium sufficiens ad perseverandum, licet efficax non habeat; hæc autem omnia videntur contraria doctrinis Patrum quos allegavimus, et nimium tribuunt viribus hominis lapsi. Tertio, quia inde sequitur non magis requiri auxilium speciale ad perseverantium quam ad singulos actus, servata proportione, cuius contrarium etiam ostendimus. Sequela patet, quia, si sermo sit de potestate divisa, sicut potest homo sine auxilio congruo bene operari in uno actu, ita in omnibus et in tota eorum successione; si vero sit sermo de potestate composita, sicut non potest perseverare sine auxiliis congruis, ita nec unum bonum opus facere sine auxilio congruo. Quarto, est similis ratio, quia alias in potestate perseverandi sine speciali auxilio non esset discrimen inter hominem in lapsa vel integra natura, quod est contra D. Thomam et omnes, et contra rationem, ut declaravimus. Sequela patet, quia, si sit sermo de potentia, vel impotentia composita, etiam in statu innocentiae non potuisset homo perseverare sine speciali dono congrui auxiliis, ut mox videbimus; si autem sermo sit de potestate divisa, ita dicitur homo lapsus, juxta illam sententiam, posse perseverare sine auxilio speciali, sicut Augustinus id docet de homine in statu innocentiae.

17. *Solutio tenenda.* — In illo ergo argumento secundo, cum fit illatio a potestate circa singula ad potestatem circa omnia collective, sistendum est intra latitudinem auxi-

liorum sufficientium, et loquendum de necessitate talium auxiliorum non composita, quod pertinet ad auxilium efficax, sed divisa et orta ex defectu virium talis personæ. Et sic longe major difficultas, et alterius rationis est in collectione omnium operum quam in singulis operibus, quia in perseverando et vigilando continue ad operandum sine defecitu longo tempore, est peculiaris modus difficultatis, qui in multis determinatis operibus, vel occasionibus eorum cernitur. Ad hunc enim modum similem difficultatem in lib. 1 expedivimus in homine naturaliter operante sine ulla gratia, et eamdem omnino rationem habet in justo operante ex gratia; quamobrem necessarium non est ibi dicta repetere, nam facile possunt cum proportione applicari.

CAPUT III.

UTRUM QUILIBET JUSTUS POSSIT IN GRATIA DIU PERSEVERARE, SI VELIT?

1. *Rationes dubitandi.* — Prima. — Secunda. — Tertia quæ etiam solvitur cap. 6, num. 5. — Ratio dubitandi oritur ex dictis in capite præcedenti. Dictum est enim gratiam habitualis non sibi sufficere ad suam diurnam conservationem, nisi Deus homini justo specialius, et quasi extraordinarium auxilium tribuat; sed Deus ex generali lege non confert ratione gratiæ habitualis extraordinaria auxilia, sed tantum illa quæ illi debita et quasi connaturalia sunt; ergo non solum non confert Deus omnibus justis perseverantiam finali vel diurnam, verum etiam neque omnibus dat perseverandi potestatem. Secundo, confirmatur ex Augustino, lib. de Corrept. et grat., cap. 11 et 12, dicente Deum dedisse hominibus in statu innocentiae perseverandi potestatem, licet perseverantium non dederit, nunc autem in statu naturæ lapsæ dare perseverantium cum potestate perseverandi, in quo indicat, illis hominibus quibus nunc Deus perseverantium non præbet, nec potestatem perseverandi tribuere. Tertio arguitur, quia si omnes justi recipiunt potestatem perseverandi, vel illud intelligitur de sola potestate physica, vel de morali. Primum vel nihil vel parum est, quia illa potestas sine ullo speciali auxilio habetur, vel per solum liberum arbitrium cum concurso generali quoad naturalia præcepta, vel per liberum arbitrium cum generali auxilio quoad